

T. Samchuk, PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE LITERARY INTERESTS OF ST. VLADIMIR UNIVERSITY STUDENTS: POETRY (1834–1863)

The article depicts the poetry interests of in the life of St. Vladimir University students in the years 1834–1863. The main task of publication was to show the significance and role of poetry in the students' life. It was defined which poetry was popular among students. The main peculiarities of student's poetry creativity were highlighted in the article. The author points out that the students' interest in the poetry of this period was formed under the influence of the romanticism ideas and the specifics of the literary and artistic life of the region. The author admits that the most popular among students were Polish, Russian and Ukrainian romantic poets. Ukrainian folklore had a significant influence on the poetry of students. In general, student poetry was diverse in terms of genres and subjects. The main themes of students lyrics were love, philosophical reflections, patriotism (especially among Polish students), etc. Quite often, students used historical themes in their poems. The so-called "bursch poetry", in which humorous student adventures were described, was a unique genre of students poems. In poetry were reflected values, outlook, and political views of students. Sometimes students' poems were converted into songs and become very popular among them. Usually, they sang these songs on common gatherings that help to unite some groups of students and create a feeling of corporacy. The students had no unity about poetic preferences. The preferences of Polish students were distinguished among others. They prefer to read Polish authors and most of them wrote poems in Polish. It should be noted, the period which we chose is one of the most active in students' poetic creativity. During the next period of life of students of St. Vladimir we couldn't find so high level of literary creativity.

Key words: students, St. Vladimir University, poetry, literature, romanticism.

УДК 94 : 321.64]: 394 (477.84) "1939/1953"
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2019.141.9>

В. Старка, канд. іст. наук, доц.
Національний педагогічний університет, Тернопіль, Україна

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ СЕЛЯНСТВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В 1941–1944 РОКАХ

Опираючись на архівні джерела, матеріали періодичної преси, попередніх напрацювань істориків, проаналізовано повсякденне життя сільського населення Східної Галичини в період нацистської окупації. З'ясовано, що на сьогоднішній день значну кількість праць з історії Другої світової війни означена тематика не отримала належного висвітлення у вітчизняній історіографії. Більшість дослідників звертаються до вивчення макроісторичних тем. Натомість вивчення історії "знизу" дає змогу історикам та суспільству пізнати механізми адаптації простих людей до життя за складних суспільно-політичних умов. Селяни Галичини з початком німецько-радянської війни сподівалися на покращення умов життя, а їхні політичні лідери – на змогу проголосити незалежну українську державу. Однак політика німецьких окупантів нічим не відрізнялася від їхніх попередників – більшовиків. Аграрії, залишаючись позбавленими політичних прав, сплачували значні податки, виконували різноманітні повинності, перебуваючи при цьому в атмосфері постійного страху за власне життя. Водночас, поступово адаптувавшись до умов нового політичного режиму, людям вдалося налагодити господарсько-економічне життя, облаштувати побут, самостійно організувати навчання дітей, дозвілля тощо. Звільнення Східної Галичини Червоною армією означало для місцевих жителів не омріяну свободу, а повернення до життя в умовах радянської тоталітарної дійсності.

Ключові слова: повсякдення, Східна Галичина, селяни, нацистський окупаційний режим, суспільно-політичні трансформації.

У вересні 2019 р. світ відзначатиме 80-ті роковини початку Другої світової війни, збройного конфлікту, що змінив долі багатьох європейських народів, у тому числі й українського. Насадження нових ідеологічних доктрин, психологічний злам у свідомості, необхідність визначитися щодо політичних, військових, економічних та культурних пріоритетів для багатьох людей стало надзвичайно складним завданням. Вироблений українцями досвід адаптації до швидкоплинних суспільно-політичних процесів воєнного лихоліття буде корисним сучасникам у часи нових викликів.

Актуальність дослідження полягає в тому, що, попри значну кількість наукових розвідок з історії Другої світової війни, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження повсякденного життя селянства Східної Галичини. Зважаючи на формат публікації, викладемо авторське бачення окремих аспектів проблеми.

Радянська історіографія основну увагу приділяла розкриттю планів нацистського керівництва щодо окупації території та висвітленню героїчної боротьби радянського народу з окупантами [16, 21, 34]. Проголошення незалежності України та пов'язаний з цим процес доступу дослідників до раніше засекречених архівних матеріалів, дозволили по-новому підійти до аналізу проблеми. Серед праць сучасних істориків, виокремимо регіональні студії історії національно-визвольної боротьби Ю. Киричука, І. Патриляка, М. Романюка, С. Волянюка [17, 23, 33, 9]. Особливості німецького окупаційного режиму висвітлено в публікаціях львівських істориків А. Боляновського та К. Курилишина [2-4, 19].

Мета статті – охарактеризувати повсякденне життя сільських мешканців Східної Галичини у складних суспільно-політичних умовах 1941–1944 рр. Досягнення мети передбачає виконання таких завдань: аналізу нацистської окупаційної політики, висвітлення реакції населення на дії окупантів, розкриття способів адаптації до нових реалій.

Незважаючи на спроби організувати опір наступаючим німецьким військам, на початку липня 1941 р. Червона Армія покинула територію Східної Галичини. Після 22 місяців більшовицької влади, українське селянство сприйняло німецьку армію як силу здатну звільнити їх від радянського тоталітаризму, тому радісно зустрічало передові частини вермахту. Населення Рава-Руського району Львівської області на в'їздах до сіл установлювало транспаранти з написами "Гайль Гітлер – Слава Україні", вітальні брами прикрашали нацистськими та українськими національними прапорами [27, с. 2]. Мали місце й неприємні інциденти. У с. Кобильниці Руській Яворівського району Львівської області під час зустрічі німецьких військ невідомий убив німецького солдата, за що у відповідь страчено двох місцевих селян. Як зазначав свідок події: "село з процесією вітало німців, а тепер огірчене" [35, с. 77]. Швидкий перебіг подій викликав неоднозначну реакцію людей. Родини, що потерпіли від радянської влади, намагалися одразу розправитися з радянськими активістами. У с. Божиків у перші дні війни на місцевому скотомогильнику знайшли сім тіл місцевих комуністів [26, с. 49]. Розправи з радянськими активістами, податковими агентами та керівництвом колгоспів мали місце в селах Баворові, Красне, Загір'я Тернопільської області [18, с. 263].

Користуючись хаосом перших днів війни, частина селян вирішила нажитися на покинутому більшовиками майні. У першу чергу розібрали по домах майно колгоспів. В окремих випадках крали державну власність. У с. Вербіж Нижній Станіславської області із приміщення залізничної станції винесли кахельні грубки, зняли черепицю, вікна та двері, зрізали на дрова дерева [5, с. 5]. Ситуація потребувала негайного врегулювання.

Вище керівництво Організації Українських Націоналістів, напередодні війни розробивши план дій, користуючись ситуацією 30 червня 1941 р. проголосило у Львові Акт відновлення української держави. Після цього по селах Східної Галичини прокотилася ціла вервиця мітингів підтримки та заходів із формування місцевих українських самоврядних органів. У відозві ОУН від 6 липня 1941 р. зазначалося: "всю керму адміністрації, урядів, громадського й суспільного життя перебираємо в свої руки [8, с. 2]. Активісти ОУН на місцях обирали тимчасові комітети, створювали народну міліцію, намагалися організувати нормальний уклад громадського життя. Громади сіл на честь проголошення Української держави споруджували пам'ятні знаки та насипали кургани на шпанування пам'яті полеглих за волю України. За свідченнями очевидців, з приходом німців у селах відновилося громадське життя, запрацювали читальні, кооперативи, "Сільський господар", драматичні гуртки [26, с. 32]. Процеси українського державотворення широко висвітлювалися на шпальтах україномовної преси [24, с. 1].

Державотворчі заходи українських націоналістів викликали негативну реакцію німецького окупаційної адміністрації. 5 липня 1941 р. А. Гітлер під час спеціальної наради наказав шефу СС Г. Гімлеру "привести в порядок цю банду" [20, с. 47]. Як зазначають свідки подій, у с. Ценів Зборівського району Тернопільської області, після проголошення української влади, "на другий день приїхали німці, наказали зняти українські прапори, розпустити міліцію та видати організаторів акції [15, с. 282-283].

1 серпня 1941 р. територію Східної Галичини, відповідно до директив А. Гітлера та розпоряджень Генерал-Губернатора Г. Франка, була приєднана як п'ятий дистрикт до Генеральної Губернії. Г. Франк у зверненні до населення Галичини наголосив, що конфіскована більшовиками приватна власність буде повернена, німецька адміністрація забезпечить свободу народно-культурного життя й релігійних практик [30, с. 1.]. З 12-ї години 1 серпня 1941 р. на території Східної Галичини припинено обіг радянської валюти. З 15 до 27 вересня 1941 р. населення мало право обміняти її у співвідношенні 5 радянських карбованців за 1 злотий. З цього дня все населення дистрикту мало сплачувати чинні в генеральній губернії податки та виконувати визначені законодавством повинності [30, с. 1]. Впроваджені німецькою окупаційною адміністрацією правила життя в регіоні вимагали від населення абсолютного послуху та виконання всіх наказів. У випадку порушення винних чекали покарання від грошових штрафів до смертної кари. Нова влада заборонила вільний продаж сільськогосподарської продукції. Селяни мали право здавати надлишок продукції у спеціальні заготівельні пункти за встановленими державними цінами. Також було заборонено без офіційного дозволу домашній забій тварин [14, с.2].

Заборона вільного продажу харчів на тлі їх браку в містах породила спекуляцію. Ситуація набрала таких масштабів, що жителька с. Миклашів Львівської області в листі до редакції часопису "Львівські вісті" скаржилася: "коли ми несемо харч на продаж, перед містом нас стрічають львівські "панюси" та "паскари", що часто говорять ламаною німецькою мовою, і силою забирають продукти, ще й погрожують арештом чи грошовими карами [6,

с. 2]. Влада, як могла, боролася з подібними проявами [10, арк. 12, 17, 38]. Жителя с. Капустинці Збарзького району Тернопільської області навесні 1942 р. оштрафували на 3 тис. злотих за те, що нелегально продав єврейській родині харчі [18, с. 271].

Щоб згладити суперечності між селянами та німецькою адміністрацією, лідер греко-католиків А. Шептицький у відозві "До хліборобів" від 25 липня 1941 р. закликав: "виконувати точно розпорядження голів сільрад і німецької армії. Політь, сапайте та нищьте бур'яни у картоплі, буряках та ін. Приготовляйте багато сіна та іншої паші для худоби. Поладняйте ваше рільниче знаряддя. Збирайте збіжжя дбайливо. Збіжжя, якого не потребує, відправляйте до збірень-пунктів за винагороду. Хто продає зерно тайком у невідповідні руки – грішить проти Бога, держави і народу та підлягає суворій карі. Помагайте у праці сусіду [7, с. 1].

Зданий німецькій державі вчасно сільськогосподарський податок (т. зв. "контингент") давав селянам право на купівлю необхідних у господарстві речей: шкіри, текстильних виробів, нафти, сигарет, горілки тощо. Але за невиконання норм поставок карали штрафами, у виняткових випадках – розстрілом. За злісне невиконання норм контингентів у 1942 р. страчено чотирьох мешканців сіл Острів та Воля Гарденицька Дрогобицької області. 4 січня 1943 р. за зловживання службовим становищем у процесі прийняття контингентів від селян розстріляні солтис і троє членів ревізійної комісії с. Рудники Мостиського району Львівської області [19, с. 77].

Окрім сплати грошових та натуральних податків, селяни виконували різноманітні повинності. Аграрії мали стежити за належним станом доріг, щорічно чистити восени й навесні рови та водні відпливи, а зібраний при цьому рослинний матеріал мали використовувати як компост. У чистоті потрібно було тримати узбіччя сільських доріг та прилеглі до них майдани, запобігати появі на них пилу і бруду. За недотримання правил – штраф 3000 злотих [13, арк. 4].

Окупаційна адміністрація слідкувала за дотриманням правил благоустрою в селах. Зокрема, вимагали складати гній у стійки, гноївку тримати у ямах чи бочках і вилити на поля у визначений час [31, с. 5-6].

Складні соціально-економічні умови позначилися на побуті сільських мешканців. Типовими для галицького села були однокімнатні будинки із сінми, криті соломою. Зазвичай житлові приміщення були об'єднані з господарськими спорудами для утримання домашніх тварин, через що в хатах стояв нестерпний сморід. Заможніші селяни мешкали у дво- чи трикімнатних будинках, "критих бляхою". Це було їхньою відмінною рисою.

Харчування також не вражало асортиментом. Люди споживали кашу, картоплю, квашену капусту та огірки. Життя в антисанітарних умовах і постійне недоїдання зумовили поширення інфекційних захворювань [28, с. 1-2].

Ще в червні 1941 р. солдатам вермахту роздавали інструкцію із детальним описом симптомів венеричних хвороб та застереженням уникати контактів із галицькими жінками [11, арк. 5]. Швидко поширення захворювань на черевний тиф, кір та інші хвороби змусило окупаційну адміністрацію в 1943 р. видати розпорядження "Про охоронне щеплення проти черевного тифу". Порушникам протиепідеміологічних заходів загрожували штрафи від 75 до 1000 злотих [12, арк. 17].

Усупереч усім негараздам, українському селянству в умовах нацистської окупації вдалося налагодити громадське життя. Під час релігійних свят Різдва та Великодня по селах ходили вертепи, а біля храмів водили гаївки. У сільських клубах працювали драматичні гуртки та самодіяльні хорові колективи [36, с. 2].

Громади поступово відновили навчання у сільських школах. Щоб учителі не покидали роботи, частина спільнот виплачувала освітянам додаткові кошти [29, с. 3]. Щоб діти мали змогу продовжити навчання у міських гімназіях та ремісничих училищах, під час великих релігійних свят проводили збір коштів [22, с. 4].

Підсумовуючи аналіз повсякденного життя селянства Східної Галичини в 1941–1944 рр., відзначимо, що політика нацистських окупантів підпорядковувалася виключно власним економічним інтересам. Тому сподівання на те, що німці кращі від "совітів" покинули свідомість місцевих мешканців доволі швидко. Адаптувавшись до життя в нових суспільно-політичних умовах, селяни поступово відновили господарсько-економічне та культурно-освітнє життя в тих межах, наскільки це дозволяла нацистська адміністрація. Зауважимо, що окупаційний режим у Східній Галичині був дещо ліберальніший, ніж на інших українських територіях, тому активна протидія окупантам розпочалася лише наприкінці 1943 р. і була пов'язана з посиленням терору з боку німців.

Потрібно наголосити, що особливої радості від визволення території Червоною Армією селяни не відчували. Образ босих, обдертих, голодних червоноармійців та офіцерів, котрі, їдучи верхи на конях, узуті в жіночі чоботи й замість сідла сидючи на подушці, із якої сипалося пір'я, малювало в уяві місцевих мешканців картини такого самого жалюгідного життя в умовах радянської дійсності [26, с. 36].

Загалом тематика порівняння радянського та нацистського окупаційних режимів та території Східної Галичини потребує окремого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Бережанська земля : історико-мемуарний збірник. – Торонто : Вид-во "Бережанська земля", 1998. – 900 с.
2. Боляновський А. Національна політика нацистської Німеччини в Галичині в 1941–1944 рр. / А. Боляновський // Вісн. Львів. ун-ту. Серія історична. – 1998. – Вип. 32. – С. 136-145.
3. Боляновський А. Німецька окупаційна політика в Галичині у контексті гітлерівського "нового порядку" в Європі у 1941–1944 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 – всевітня історія / Боляновський А.; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Л., 1999. – 18 с.
4. Боляновський А. Соціальний аспект гітлерівського "нового порядку" в Галичині в 1941–1944 роках / А. Боляновський // Вісн. Львів. ун-ту. Серія історична. – 1998. – Вип. 33. – С. 186–194.
5. В селах округи // Воля покуття. – 1941. – 10 серпня. – Ч. 10-11. – С. 5.
6. Взаємини села з містом // Львівські вісті. – 1941. – 7-8 серпня. – Ч. 26. – С. 2.
7. Відозва А. Шептицького "До хліборобів" // Бережанські вісті. – 1941. – 31 липня. – Ч. 3. – С. 1.
8. Відозва ОУН про збройну боротьбу проти окупантів та будівництво незалежної Української держави // Воля Покуття. – 1941. – 6 липня. – Ч. 1. – С. 2.
9. Волянюк С. Історія воєнної округи УПА "Лисоня" / Сергій Волянюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. – 328 с.
10. Державний архів Львівської області (ДАЛО), ф. р-1952, оп. 1. спр. 69, 162 арк.
11. Державний архів Тернопільської області (ДАТО), ф. р-174, оп. 1. спр. 19, 5 арк.
12. Державний архів Тернопільської області (ДАТО), ф. р-175, оп. 1. спр. 958. Повідомлення відділу внутрішнього управління про утримання штрафів з осіб, які порушили постанову про щеплення, приховали епідеміологічні захворюваннями, 71 арк.
13. Державний архів Тернопільської області (ДАТО), ф. р-200, оп. 1. спр. 6, 27 арк.
14. Зарядження про убір худоби // Воля Покуття. – 1941. – 31 серпня. – Ч. 16. – С. 5.
15. Зборівщина: історія і сьогодення: історико-краєзнавчий нарис. – Тернопіль : Воля, 2008. – 480 с.
16. Іванков О. Участь чекістів в антифашистській боротьбі (1941–1944 рр.) / О. В. Іванков // Український історичний журнал. – 1989. – № 5. – С. 72–82.
17. Киричук Ю. Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика / Ю. Киричук. – Л. : Добра справа, 2003. – 464 с.
18. Клименко О. Українці в поліції в дистрикті "Галичина" (Тернопільський округ): німецький окупаційний режим в Тернополі та околицях у 1941–1944 рр. / О. Клименко, С. Ткачов. – Х. : Ранок НП, 2013. – 600 с.

19. Курилишин К. Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944 рр.): за матеріалами україномовної легальної преси : монографія / Костянтин Курилишин. – Л., 2010. – 328 с.

20. Литвин М. Львів: між Гітлером і Сталіном / М. Литвин, К. Науменко. – Л. : ЛА "Піраміда", 2005. – 128 с.

21. Машотас В. Грабіжницька економічна політика гітлерівських окупантів у Галичині в 1941–1944 рр. / В. Машотас // Український історичний журнал. – 1970. – № 1. – С. 100–104.

22. Левицький О. З мого теперішнього досвіду (звідомлення з праці в гімназії в Станіславові) / Осип Левицький // Українська школа. – 1943. – Січень-березень. – Ч. 7-9. – С. 1-5.

23. Патриляк І. "Встань і борись! Слухай і вір...": українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.) : монографія / І.К. Патриляк. – Л. : Часопис, 2012. – 592 с.

24. Перше свято на визволеній землі // Бережанські вісті. – 1941. – 24 липня. – Ч. 1. – С. 1.

25. Перший розпорядок про Скарбову Адміністрацію в області Галичини від 1 серпня 1941 р. // Денник розпоряджень для Генерального Губернаторства. – 1941. – № 1. – С. 4.

26. Підгайчани в боротьбі за волю України. Історико-мемуарний збірник. – Тернопіль: Горлиця, 2000. – 623 с.

27. Повідомлення про ситуацію в Раві-Руській на Львівщині після початку війни // Жовківські вісті. – 1941. – 20 липня. – Ч. 4. – С. 2.

28. Подбаймо за кращий народний побут // Львівські вісті. – 1943. – Ч. 15. – С. 1-2.

29. Подбаймо за своїх вчителів // Львівські вісті. – 1942. – 14 липня. – Ч. 155. – С. 3.

30. Прокламація до населення Галичини! // Денник розпоряджень для Генерального Губернаторства. – 1941. № 1. – С. 1.

31. Розпорядження про обов'язок хліборобів // Вісник Розпоряджень для Генеральної Губернії. – 1942. – № 2. – С. 5-6.

32. Розпорядження про охоронне щеплення проти черевного тифу від 20 січня 1943 р. // Вісник Розпоряджень для Генеральної Губернії. – 1943. – № 6. – С. 25.

33. Романюк М. Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953) : монографія / Михайло Романюк. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича; Центр незалежних історичних студій, 2016. – 608 с.

34. Савинець В. Злочини гітлерівців проти народу, науки й культури на Львівщині / В. Савинець // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. історична. – 1990. – Вип. 26. – С. 22–30.

35. Українське державотворення. Акт 30 червня 1941 р. Збірник документів і матеріалів. – Л. ; К. : "Піраміда", 2001. – 555 с.

36. Ялинка в Підберезецькій охоронці // Львівські вісті. – 1944. – 16-17 січня. – Ч. 9. – С. 6.

References:

1. *Land of Berezghany: historical and memoir collection.* (1998). Toronto: "Berezhanskazemlia" Publishing. [In Ukrainian].
2. Bolianovskyi, A. (1998). National Policy of Nazi Germany in Galicia in 1941-1944. *Bulletin of Lviv University*, 32, 36-145. [In Ukrainian].
3. Bolianovskyi, A. (1999). *German Occupation Policy in Galicia in the Context of Hitler's "New Order" in Europe, 1941-1944.* Abstract of Unpublished thesis (Doctor of Historical Sciences), Ivan Franko Lviv National University. [In Ukrainian].
4. Bolianovskyi, A. (1998). Social Aspect of Hitler's "New Order" in Galicia, 1941-1944. *Bulletin of Lviv University*, 33, 86-194. [In Ukrainian].
5. In the Villages of the District. (1941, August 10). *Freedom of Pokuttia*, 10-11, 5. [In Ukrainian].
6. The Relationships between the Village and the City. (1941, September 7-8). *Lviv News*, 26, 2. [In Ukrainian].
7. A. Sheptytsky's Proclamation "To Grain-Groovers". (1941, July 31). *Berezhany News*, 3, 1. [In Ukrainian].
8. OUN Proclamation on the Armed Struggle against the Invaders and the Construction of an Independent Ukrainian State. (1941, July 6). *Freedom of Pokuttia*, 1, 2. [In Ukrainian].
9. Volianiuk, S. (2018). *History of "Lysonia" – military district of Ukrainian Insurgents Army.* Ternopil: Educational book – Bohdan. [In Ukrainian].
10. State Archive of Lviv Region, fund. r-1952, list 1, file 69, 162 sheets.
11. State Archive of Lviv Region, fund r-174, list 1, file 19, 5 sheets.
12. State Archive of Lviv Region, fund r-175, list 1, file 958. 71 sheets.
13. State Archive of Lviv Region, fund r-200, list 1, file 6, 27 sheets.
14. Charge for livestock. (1941, August 31). *Freedom of Pokuttia*, 16, 5. [In Ukrainian].
15. *Zboriv Region: History and Present: Historical and Regional Study.* (2008). Ternopil: Freedom. [In Ukrainian].
16. Ivankov, O. (1989). Chekists in the Anti-Fascist Struggle (1941-1944). *Ukrainian Historical Journal*, 5, 72-82. [In Ukrainian].
17. Kyrychuk, Yu. (2003). *Ukrainian National Movement of the 40's and 50's of the 20th century: Ideology and Practice.* Lviv: Good deed. [In Ukrainian].
18. Klymenko, O. & Tkachov, S. (2013). *Ukrainians in the Police of the Halychyna District (Ternopil Region): German Occupation Regime in Ternopil and its Suburbs in 1941-1944.* Kharkiv: Morning. [In Ukrainian].
19. Kurylyshyn, K. (2010). *Ukrainian life in the conditions of German occupation (1939-1944): on the basis of materials of the Ukrainian-language legal press.* Lviv: [s.n.]. [In Ukrainian].
20. Lytvyn, M. & Naumenko, K. *Lviv: between Hitler and Stalin.* Lviv: Pyramid. [In Ukrainian].

21. Mashotas, V. (1970). Predatory Economic Policy of the Nazi Occupants in Galicia, 1941-1944. *Ukrainian Historical Journal*, 1, 100-104. [In Ukrainian].

22. Levytskyi, O. (1943, January-March). From My Present Experience (Advice on the Work at a Gymnasium in Stanislaviv). *Ukrainian School*, 7-9, 1-5. [In Ukrainian].

23. Patryliak, I. (2012). "Rise and fight! Listen and Believe...": Ukrainian Nationalist Underground and Rebel Movement (1939-1960). Lviv: Magazine. [In Ukrainian].

24. First Holiday on the Liberated Land. (1941, July 24). *Berezhany News*, 1, 1. [In Ukrainian].

25. The First Order of the Treasury Administration in Galicia from August 1, 1941. (1941). *Day Book of Orders of General Government*, 1, 4. [In Ukrainian].

26. *Pidhaitsi Citizensin the Struggle for the Freedom of Ukraine. Historical Memoir Collection*. (2000). Ternopil: Horlytsia. [In Ukrainian].

27. Report on the Situation in Rava-Ruska in the Lviv Region after the Start of the War. (1941, July 20). *Zhovkva News*, 4, 2. [In Ukrainian].

28. Let's take care of the better folklife. (1943, January 26). *Lviv News*, 15, 1-2. [In Ukrainian].

29. Let's take care of our teachers. (1942, June 14). *Lviv News*, 155, 3. [In Ukrainian].

30. Proclamation to the Galician people! (1941). *Day Book of Orders of General Government*, 1, 1. [In Ukrainian].

31. Order on the Responsibility of the Grain-Growers. (1942). *Bulletin of the Orders for the General Government*, 2, 5-6. [In Ukrainian].

32. Order on protective vaccine against typhoid fever from, January 20, 1943. (1943). *Bulletin of the Orders for the General Government*, 6, 25. [In Ukrainian].

33. Romaniuk, M. (2016). *OUN District in Zolocynin the National Liberation Movement, 1937-1953*. Lviv: I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies; Centre for Independent Historical Studies. [In Ukrainian].

34. Savynets, V. (1990). Nazi Crimes against the People, Science and Culture in the Lviv Region. *Bulletin of Lviv University*, 26, 22-30. [In Ukrainian].

35. *Ukrainian state building. Act of June 30, 1941. Collection of Documents and Materials*. Lviv – Kyiv: Pyramid. [In Ukrainian].

36. New Year's tree in Pidbereztzi. (1944, January 16-17). *Lviv News*, 9, 6. [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 16.04.19

V. Starka, PhD in History, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

THE DAILY LIFE OF THE PEASANTRY OF EASTERN GALICIA IN 1941–1944

The author analyzed the daily life of the rural population of the eastern Galicia during the Nazi occupation relying on archival source materials of the periodical press and the previous achievements of historians. It is that today, despite a considerable number of works on the history of the second world war, this subject has not received adequate coverage in the national historiography. The majority of researchers are turning to the study of macro-historical topics. Instead, the study of history "from below" allows historians and society to learn the mechanisms of adaptation of the ordinary people to life in difficult socio-political conditions. The peasants of Galicia with the outbreak of German-Soviet war had hoped to improve the conditions of life and their political leaders – to proclaim an independent Ukrainian State.

At the same time, the policy of the German occupiers no different from their predecessors – Bolsheviks. Farmers, deprived of political rights, pay significant taxes, performed a variety of duties while in the atmosphere of constant fear for their own lives.

At the same time, gradually adapting to the conditions of the new political regime, people have managed to establish domestic economic life, to organize their own live, to arrange training of their children, leisure activities, etc. The libation of the eastern Galicia by the Red Army meant for local residents not desired freedom but return to life in the face of Soviet totalitarian reality.

Key words: everyday life, Eastern Galicia, peasants, Nazi occupation regime, socio-political transformations.

УДК 94(474.5)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2019.141.10>

Д. Юодіс, д-р іст. наук, наук. співроб.

Литовська військова академія імені генерала Йонаса Жемайтиса, Вільнюс, Литва

ОБСТАВИНИ ОБ'ЄДНАННЯ ЛИТОВСЬКИХ АНТИРАДЯНСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ У 1946–1949 РОКАХ

У 2019 рр. настає сімдесята річниця створення Союзу боротьби за свободу Литви (LLKS) (лит. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdi). У лютому 1949 р. було створено цю підпільну організацію, що об'єднувала тих людей, які вели антирадянську боротьбу в Литві. На той час керівництво LLKS було визнане всіма активно діючими партизанами, які з того часу почали називати себе борцями за свободу. Проте інші люди називали їх по-різному: "лісові", "зелені" тощо.

Головна мета роботи – спираючись на архівні матеріали та історичну літературу, розглянути процес об'єднання сил литовських партизанів під єдиним керівництвом; виділити важливі обставини цього процесу. Досі відано дуже мало літератури іноземною мовою про збройний антирадянський опір у Литві. Одне із завдань цієї статті – познайомити українського читача з цим епізодом новітньої історії Литви. Можливо, буде помічена схожість з історією українського національного опору під час Другої світової війни та повесні роки.

Хронологічні рамки статті охоплюють період 1946–1949 рр., коли відбувалися основні події з об'єднання партизанських сил, тоді як сама збройна боротьба активно тривала з 1943 по 1953 рр.

Ключові слова: Литва, партизани, Жемайтис, антирадянський опір, LLKS.

У пропагандистських виданнях радянського часу антирадянські партизани зображувалися негативно, їх називали "буржуазними націоналістами" або просто бандитами. Усе подавалося з точки зору класової боротьби (тобто, повалені класи прагнули відновити буржуазну державу) і холодної війни (говорилося, що спершу ці партизани працювали на німецьких нацистів, а потім перейшли на службу до американської чи британської розвідки). Видавалися тенденційно укладені збірники матеріалів, найчастіше – уривки з допитів арештованих учасників опору, аби наперед сформувати в читачів певну думку. Навіть у так званій "науковій літературі" того часу не вивчалася фактографія спротиву, а лише зображувалася їхній "бандитизм". Бували періоди, коли видавалася велика кількість пропагандистської літератури, а траплялися часи відносного затишшя. Цьому були різні причини.

На той час частина творчих робітників змогла презентувати двозначні оцінки того періоду, які відрізнялися від шаблонів пропагандистської літератури.

У литовській еміграції також було написано про збройний спротив, особливо цьому допомогло відкриття колишніх архівів КДБ після розпаду СРСР. Але завжди виникає питання про співвідношення кількості та якості літератури. За кількісним показником – праць написано багато, але якісних за змістом – одиниці. Ця тема викликає політичні пристрасті, що врешті-решт лише заважає здійсненню дослідження. Бракує об'єктивних робіт, що були б засновані на різноманітних джерелах, у яких піднімалися б найгостріші питання минулого. І хоча частина суспільства поділяє думку, ніби вже все написано, проте існує багато пробілів навіть у фактографії. Не ясно, коли буде підготовлена повне й об'єктивне наукове дослідження, присвячене збройному опору. Водночас, потрібно відзначити, що відбулися